

به نام خدا

از سری مقالات برتر آموزشکده محیط زیست کرج
شماره: ۵

کاراکال

Felis caracal

محقق: فریبا نظری

بهار ۸۶

کاراکال نوعی سیاه گوش صحرا می باشد. جثه ی آن بزرگتر از گربه ی اهلی است . دست و پاها بلند و کشیده تر از بقیه ی گربه سانان است و ساختمانی مناسب برای سریع دویدن دارد. رنگش آجری مانند رنگ شیر است . قامت بلند و استخوانی دارد . گوش های بزرگ و مثلثی شکل و پهن که در انتهای آن یک دسته موی سیاه بلند به طول ۵-۶ سانتی متر وجود دارد . دم کوتاه و یک رنگی دارد که از بقیه ی گربه های وحشی به آسانی قابل تشخیص است . موهای پشت کوتاه و به رنگ زرد شنی مایل به قرمز تا دارچینی مایل به قهوه ای با هاله ای سیاه رنگ ، و زیر بدن سفید است . دو طرف لب بالا و بالای چشم ها و پشت گوشها سیاه رنگ است . چانه و گردن و شکم و سطح ساقها سفید رنگ است . نوار تیره متمایل به سیاهی از گوشه داخلی هر چشم به طرف بینی امتداد دارد . و در بالای چشم ها نزدیک گوشه داخلی در هر طرف لکه سیاهی است . کف پاهایش پهن است و به وسیله ی آنها راحت تر در شنزار راه می رود . خیلی شبیه لُنکس است ولی بدن آن ظریفتر و باریکتر و ساقه های نازکتر دارد . جمجمه شبیه لُنکس است . طول کندیل و بازال ۱۲۰-۱۰۰ میلی مترو پهنای زیگوماتیک ۹۱-۷۶ میلی متر و بلندی جمجمه در ناحیه صندوقهای صماخ ۵۲-۴۰ میلی متر است . جمجمه نسبتاً بلند و نیمرخ ناحیه پوزه کاملاً قوسی و شیب دار و جعبه جمجمه در عقب با شیب ملایم است . ناحیه پیشانی محدب با فرورفتگی میان طولی است . استخوانهای بینی مانند لُنکس نسبتاً

پهن و در عقب به تدریج باریک می شود ولی انتهای آنها بیشتر از حد استخوان پیش فکی امتداد پیدا نمی کند . قسمت جلوی جمجمه مانند لنکس پهن است . پهنای جمجمه در بالای دندانهای نیش از فضای پس حدقه ای بزرگتر است . سوراخ جلوی حدقه ای به طور مایل قرار گرفته است . جلوی زائده بالایی استخوان زیگوماتیک تا آن سوی لبه خارجی سوراخ لاکریمال ادامه پیدا می کند . زائده های پس حدقه ای در قاعده پهن و کوتاه و به شکل مثلث قائم الزاویه هستند . تیغه ساجیتال در یک سوم عقبی واضح است و تیغه پس سری از لنکس رشد کمتری دارد . صندوقهای صماخ نسبتاً کوچک و جلوی آنها تا گودی گلنوئیدی می رسد . دندانهای پیشین کناری فقط کمی بزرگتر از داخلی ها هستند . دندانهای نیش نسبتاً کوچک و اولین دندان پیش آسیایی بالا موجود و دندان کارناسیال بالا بزرگ است .

اندازه : به طور کلی طول بدن کاراکال بالغ ۹۰ سانتی مترو ارتفاع شانهاش تقریباً ۵۰ سانتی متر، طول دم ۲۰-۳۰ سانتی متر می باشد و وزن ۱۸-۸ کیلو گرم است.

زیستگاه:

عادات : اغلب شب گرد است . اوایل غروب و صبح زود فعالیت بیشتری دارد . کاراکال در بیابان ها زندگی می کند . در زیر بوته ها و در شکاف های زمین و حفره ی حیوانات دیگر مانند تشی (حفره های طبیعی) لانه می سازد و کف آنها را با پشم و پر می پوشاند و در اوقات گرم روز معمولاً در زیر بوته ها استراحت می کند . هنگامی که هوا خنک می شود در روز دیده می شود. البته در زمستان روزها نیز به جستجوی شکار می پردازد . به صورت انفرادی زندگی می کند و قلمرو وسیعی دارد .

زیستگاه : دشت ها و تپه ماهورهای مناطق بیابانی و استپی ◀

پراکندگی در ایران : بارها در نواحی مرکزی و جنوبی دیده شده است. در اکثر مناطق بیابانی ، نیمه کویری تا استپی ایران مانند : پارک ملی کویر ، پناهگاه حیات وحش بختگان، منطقه حفاظت شده ی توران، منطقه بهرام گور فارس ، ساغند یزد ، مناطق شمالی خوزستان (دزفول) ، بلوچستان (در بمپور و بین بزمان و بمپور) ، و همچنین تهران گزارش شده و در سیستان و بلوچستان و خراسان ، شاهرود و شیراز و در کرمان از وجود آن اطلاع داده شده است . نمونه ای در حدود قلعه زال بین سرباز و ایرانشهر در بلوچستان مشاهده کردیم و همچنین بچه ای که در حدود خرم آباد لرستان بدست آمده بود در تهران دیده شد .

پراکندگی در جهان : در آفریقا و آسیا پراکنش دارد . این گربه پراکندگی وسیعی ◀ از جنوب آفریقا تا هند دارد . (شبه جزیره عربستان - ترکیه - ایران - ترکمنستان شوروی- افغانستان - هندوستان)

تغذیه :

عادات: به خاطر داشتن پاهای کشیده سریع می دود و حیوان بسیار چابکی است . به طور عمودی به هوا می پرد و پرندگان را در هوا می گیرد . موقعی که به دسته ای از پرندگان برخورد می کند به سرعت تعدادی از آنها را در زمین و هوا شکار می کند . پرندگان بالای سر را با ضربه دست شکار می کند . کاراکال در برخورد با انسان و وسایل نقلیه بسیار ترسو است . گاهی با مشاهده ی اتومبیل به شدت متوحش و بی حرکت می شود

طوری که با دست می توان گرفت و به آسانی رام و تربیت می شود . به همین دلیل در گذشته آن را برای شکار پستاندارانی چون خرگوش ، آهو ، جبیر ، روباه و پرندگانی چون طاووس ، لک لک تربیت می کردند .

تغذیه : از پستانداران کوچک به اندازه موش تا بزرگ به اندازه جبیر و پرندگان ◀ نظیر هوبره و مارهای سمی ، حشرات تغذیه می کند . به آب زیادی احتیاج ندارد و آب مورد نیاز را از بدن طعمه تأمین می کند .

تولید مثل :

معمولاً اواخر پاییز (یا اوایل زمستان) فصل جفت گیری آنهاست و دوران بارداری ۷۰ روز (تقریباً ۲/۵ ماه) می باشد یعنی اواخر زمستان می زاید . تعداد بچه ها یی که می زایند بین ۱ تا ۶ بچه می باشد . ولی اکثریت در هر زایش ۳ تا ۴ بچه می باشد . بچه ها در حفره حیوانات دیگر و میان حفره ی درختان نگهداری می شوند . نوزادان بعد از یک هفته چشم هایشان باز می شود و تا یک سالگی وابسته به مادر هستند . و در ۲ سالگی بالغ می شوند . طول عمر در آنها حدوداً ۱۷ سال است ولی به طور متوسط ۱۲ سال گفته می شود . بیشتر به صورت زوج حرکت می کنند .

وضعیت فعلی :

دشمن طبیعی خاصی ندارد . به علت کم شدن طعمه و تعقیب و شکار آن ، نسل این حیوان شدیداً روبه کاهش است .

عوامل تهدید کننده :

بقای این گونه منوط به برخورداری از وسعت زیستگاهی گسترده و مورد نیاز خود می باشد تخریب زیستگاهها ، حضور عوامل انسانی و ناامنی به نظر می رسد . روی این گونه تاثیر گذارده باشد به همین دلیل می توان آن را از جمله گونه های آسیب پذیر و در خطر تهدید محسوب نمود .

درجه حفاظت :

۱- قوانین ملی

طبق بند (ت) ماده ۳ قانون شکار و صید به استناد مصوبه شماره ۱۶۸ مورخ ۷۸/۶/۳ شورای عالی حفاظت محیط زیست کاراکال جزء پستانداران وحشی گونه های حمایت و حفاظت شده می باشد . طبق بند (چ) قانون شکار مصوبه ۱۷۰ شورای عالی بهای هر عدد کاراکال از لحاظ مطالبه ضرر و زیان سه میلیون و ششصد هزار ریال می باشد.

CITES-۲

در ضمایم کنوانسیون سائیتیس مشمول ضمیمه ۲ کنوانسیون می باشد .

← ضمیمه ۲ کنوانسیون شامل گونه های جانوری گیاهی می باشد که به اندازه ی

ضمیمه ۱ در معرض خطر انقراض نسل قرار ندارند . ولی جمعیت آنها در وضعیت

مطلوبی قرار ندارد و اگر کنترل نشوند ممکن است در معرض خطر انقراض قرار گیرند

. ورود و خروج این گونه ها از مرز کشور تابع مقررات شدید صورت می گیرد.

منابع

- ۱- اعتماد ، اسماعیل - پستانداران ایران (۲) - انتشارات سازمان حفاظت محیط زیست - ۱۳۶۴
- ۲- تاجبخش ، هدایت - نخجیران از آغاز تا امروز ایران - انتشارات موزه آثار طبیعی و حیات وحش ایران - ۱۳۷۴
- ۳- ضیاعی ، هوشنگ راهنمایی - صحرایی پستانداران ایران - انتشارات سازمان حفاظت محیط زیست - ۱۳۷۵
- ۴- فرد . ا. هرینگتون - مترجمان : فرهنگ دره شوری ، بیژن - کارشناسان سازمان حفاظت محیط زیست - راهنمای پستانداران ایران - انتشارات سازمان حفاظت محیط زیست - ۲۵۳۵
- ۵- فیروز ، اسکندر - حیات وحش ایران (مهره داران) - مرکز نشر دانشگاهی با همکاری انتشارات دایره سبز - ۱۳۷۸
- ۶- مجنونیان، هنریک - مناطق حفاظت شده ایران (مبانی و تدابیر حفاظت از پارکها و مناطق) - انتشارات سازمان حفاظت محیط زیست - ۱۳۷۹
- ۷- قوانین و مقررات حفاظت محیط زیست ایران جلد ۲ - دفتر حقوقی و امور مجلس - ریاست جمهوری - سازمان حفاظت محیط زیست - ۱۳۷۹